

dr. sc. Vladimir Lončarević

## **PRAVNI POLOŽAJ CRKAVA I VJERSKIH ZAJEDNICA TE NJIHOVO STJECANJE PRAVNE OSOBNOSTI U REPUBLICI HRVATSKOJ**

### *SAŽETAK*

*Načelo vjerske slobode proglašeno je u čl. 40. Ustava Republike Hrvatske iz 1990. godine, a odvojenost crkvi odnosno vjerskih zajednica od države u čl. 41. Ustava. Budući da, prema čl. 41. Ustava, vjerske zajednice uživaju zaštitu i pomoć države, Vlada Rep. Hrvatske potpisala je s nekim vjerskim zajednicama ugovore o pitanjima od zajedničkog interesa. To pitanje regulira i čl. 9. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica iz 2002. god. Zakonom je u cjelini uređen pravni položaj vjerskih zajednica. Uz ostalo, njime su određeni uvjeti upisa vjerskih zajednica u Evidenciju vjerskih zajednica, koja se vodi u formi Registra vjerskih zajednica. Način upisa reguliran je posebnim Pravilnikom o obrascima i načinu vođenja Evidencije vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj.*

### **1. UVOD**

Nema sumnje da je vjerska sloboda – pravo vjerovanja u Boga kao i pravo vjerovanja da Boga nema – jedno od temeljnih ljudskih prava. Gledajući s ontologijskog, metafizičkog, etičkog, pa sve do sociologijskog stajališta, to je univerzalno ljudsko pravo od fundamentalnog značenja za svakog pojedinca kao i za pojedina društva kroz cijelu ljudsku povijest sve do naših dana.

Nakon sve većeg razdvajanja i osamostaljivanja laičke sfere od religiozne, tj. nakon razdvajanja državne i crkvene vlasti, u europskim je zemljama tijekom 19. stoljeća započeo proces sekularizacije društvenog života, što se i odrazilo na status vjerskih zajednica u zakonodavstvima europskih zemalja. Osim odvajanja države i vjerskih zajednica, zakonodavstvo je sve više išlo prema tome da pravno izjednači prisutnost i djelovanje vjerskih zajednica, pa je u većem broju zemalja nestao pojam tzv.

državne crkve, iako ne sasvim (npr. V. Britanija). Međutim, tijekom tog procesa, nakon razdoblja stroge odvojenosti laičke i religiozne sfere, u mnogim se zemljama sve više uviđala potreba suradnje između države i vjerskih zajednica, a samim tim i pitanje zakonodavnog uređivanja djelovanja vjerskih zajednica u društvenim zajednicama tih država. To se dogodilo prije svega kao posljedica spoznaje da se mora razlikovati pojam laičke i sekularne države od pojma laicističke odnosno sekularističke države – one koja bi potpuno isključila vjeru iz javnog života, što se jednostavno rečeno, pokazalo neprovedivim prije svega zbog toga jer se antropološki gledano, čovjek ne može "razrezati" na svjetovnu i sakralnu sferu unatoč nastojanjima različitih ideologija da vjeru tretiraju samo kao privatnu stvar pojedinca, a vjeri i vjerskome zabrane pristup u društveni život. Time su vjerske zajednice sve više postajale društveni faktori na koje se računa u različitim područjima društvenog života.

## 2. OSNOVNI PODACI O VJERSKIM ZAJEDNICAMA U HRVATSKOJ

U Hrvatskoj je tijekom cijelog 20. st. taj proces odvajanja svjetovnog i sakralnog, a zatim pravnog priznanja vjerskih zajednica, te napokon i suradnje države s njima prošao različite faze, razumljivo s različitim intenzitetom i na različite načine, uzevši u obzir da je Republika Hrvatska promijenila više državno-političkih uređenja.

Dolaskom demokracije i stjecanjem nezavisnosti, pitanje vjerske slobode regulirano je u skladu s praksom u demokratskim zemljama. Člankom 40. Ustava Republike Hrvatske od 22. 12. 1990 *"jamči se sloboda savjesti i vjeroispovijedi i slobodno javno očitovanje vjere ili drugog uvjerenja"*, a člankom 41. definira se da su *"sve vjerske zajednice jednake su pred zakonom i odvojene od države. Vjerske zajednice slobodne su, u skladu sa zakonom, javno obavljati vjerske obrede, osnivati škole, učilišta, druge zavode, socijalne i dobrotvorne ustanove te upravljati njima, a u svojoj djelatnosti uživaju zaštitu i pomoć države."*

Popis stanovništva iz 2001. godine pokazao je sljedeću strukturu stanovništva prema vjeroispovijesti: katolici (rimokatolici i grkokatolici) 87,9 %, pravoslavni 4,5 %, muslimani 1,3 %, Jehovini svjedoci 0,14 %, pripadnici ostalih religija 0,11 %, pripadnici ostalih protestantskih crkava 0,09 %, evangelici 0,08 %, adventisti 0,07 %, baptisti 0,04 %, židovi 0,01 %, nereligiozni i agnostici 5,2 %.

U Republici Hrvatskoj Zakonom o blagdanima više je vjerskih blagdana u statusu državnih blagdana ili neradnih dana. Tzv. "zapovjedani

blagdani" kršćanskih crkava koje vrijeme računaju po gregorijanskom kalendaru državni su blagdani (Uskrs, odnosno Uskrsni ponedjeljak i Božić), zatim katolički "zapovjedani blagdani" Tijelovo, Velika Gospa i Svi sveti te nezapovjedani blagdan Sveta Tri Kralja ili Bogojavljenje, koji je ujedno dan pravoslavnog Badnjaka prema julijanskom kalendaru, a vjernici ostalih vjerskih zajednica imaju pravo na plaćeni neradni dan u dane svojih najvećih blagdana (Božić i Uskrs prema julijanskom kalendaru; Ramazanski bajram i Kurban-bajram; Roš Hašana i Jom Kipur; adventistima je zajamčeno pravo na neradnu subotu).

### 3. PRAVNI OKVIR SURADNJE IZMEĐU DRŽAVE I VJERSKIH ZAJEDNICA

Uz čl. 40. koji u skladu s europskom tradicijom jamči slobodu vjere, čl. 41. karakterističan je po tome što definira da vjerske zajednice, premda slobodne i nevezene s državnom vlasti, odnosno odvojene od nje, a u nastojanju osiguranja materijalnih uvjeta za vjersko djelovanje, u namjeri stvaranja i održavanja boljih uvjeta vjerskog djelovanja i u cilju uzajamne suradnje za dobrobit svih građana bez obzira na vjersko uvjerenje te pozivajući se na međunarodne konvencije i standarde, dobivaju zaštitu i pomoć državne vlasti za svoj rad u prosvjeti, znanosti, socijalnom i dobrotvornom radu. Tom ustavnom odredbom zapravo se manifestira društvena svijest da su vjerske zajednice važan činitelj društvene stabilnosti i faktor harmonizacije i humanizacije društvenog života.

Razumljivo je da se u godinama od 1990. do 1995. zbog znanih ratnih događanja taj članak Ustava nije mogao realizirati u praktičnome smislu, pa su vjerske zajednice djelovale prema mogućnostima, a s obzirom na tadašnje društvene potrebe, veliko težište bilo je na humanitarnom radu. Tek 1996., nakon završetka ratnih događanja i početkom stabilizacije društvenih prilika u Hrvatskoj, započeli su pregovori o tim pitanjima. Najprije su Vlada Republike Hrvatske i Katolička crkva kao najveća i najstarija vjerska zajednica u Republici Hrvatskoj pregovarale o sklapanju sporazuma kojim bi se regulirala pitanja važna za prisutnost Katoličke crkve u društvenom životu. Budući da je Katolička crkva u pravnoj osobnosti Svete Stolice subjekt međunarodnog prava, pregovori u vezi s ugovorima vođeni su i s predstavnicima Katoličke crkve u Hrvatskoj kao i s predstavnicima Svete Stolice, čiji je tadašnji nuncij mons. G. Einaudi i potpisao ugovore.

### 3.1. Ugovori između Vlade Rep. Hrvatske i Svete Stolice

Slijedom tih pregovora potpisana su četiri međudržavna ugovora između Vlade Republike Hrvatske i Svete Stolice:

1. Ugovor o pravnim pitanjima od 18. 12. 1996. Na temelju tog Ugovora potpisan je 12. rujna 2002. između Vlade Republike Hrvatske i Hrvatske biskupske konferencije poseban Protokol o načinu upisa pravnih osoba Katoličke crkve u Evidenciju pravnih osoba Katoličke crkve u Rep. Hrvatskoj, koji se vodi pri nadležnom ministarstvu.
2. Ugovor između Svete Stolice i Republike Hrvatske o suradnji na području odgoja i kulture od 18. 12. 1996. Na temelju tog ugovora potpisan je 29. 1. 1999. ugovor između Katoličke crkve u Hrvatskoj (dakle ne Sv. Stolice) i Vlade Republike Hrvatske o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama.
3. Ugovor o dušobrižništvu katoličkih vjernika pripadnika oružanih snaga i redarstvenih službi Republike Hrvatske od 18. 12. 1998.
4. Ugovor o gospodarskim pitanjima od 9. 10. 1998.

Osim toga, naknadno su s predstavnicima Kat. crkve u Hrvatskoj potpisani Sporazum o međusobnim odnosima između Hrvatske biskupske konferencije i Hrvatske radio-televizije (27. 7. 2000.), Sporazum o dušobrižništvu u kaznionicama, zatvorima i odgojnim zavodima (12. 9. 2002.) te Ugovor o dušobrižništvu u bolnicama i ostalim zdravstvenim ustanovama te ustanovama socijalne skrbi i Sporazum o povratu crkvenih matičnih knjiga, knjiga stanja duša, ljetopisa i drugih knjiga koje su u vrijeme komunističkog režima nezakonito oduzete Katoličkoj crkvi poslije 1945. (potpisan 31. 10. 2005.)

Spomenuta četiri ugovora, koji su međunarodnog karaktera, potpisana su prije donošenja Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica 4. 7. 2002. godine, pa je pravni temelj bio članak 41. Ustava Republike o ovlasti Vlade da potpisuje međunarodne ugovore.

### 3.2. Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica

S vremenom se pokazalo da je potrebno donijeti novi Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica, koji će primjereno novim političkim i društvenim prilikama regulirati to važno područje života ljudi i društva. Valja reći da je bilo mišljenja da, zbog specifičnosti problematike, nikakav

zakon nije potreban, već da su dovoljni članci Ustava koji definiraju područje vjerske slobode, no nakon višemjesečnih rasprava pristupilo se postupku donošenja Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica, koji je i donesen u Hrvatskom saboru 4. 7. 2002. godine.

Zakon ima 32 članka. On u čl. 1. definira da je vjerska zajednica *"zajednica fizičkih osoba koje ostvaruju slobodu vjeroispovijedi jednakim obavljanjem vjerskih obreda i drugim očitovanjima svoje vjere upisana u Evidenciju vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj"*. Zakon nadalje određuje uvjete slobodnog djelovanja vjerske zajednice (npr. zabranjuje djelovanje suprotno pravnom poretku, javnom moralu, na štetu zdravlja itd.), određuje okvir obavljanja vjerskih obreda, djelovanje u školama i učilištima, vjerski odgoj u odgojnim i obrazovnim ustanovama, mogućnost sklapanja ugovora u pitanjima od zajedničkog interesa, dušobrižništvo u bolnicama i socijalnim ustanovama, kaznionicama i zatvorima, oružanim snagama i policiji, određuje način stjecanja sredstava i imovine vjerske zajednice (novca, nekretnina, primanje usluga, darova, besplatnih radova i dr.) i plaćanje poreza i carina, utvrđuje socijalna prava vjerskih službenika i polaznika vjerskih škola, pristup vjerskih zajednica medijima te u posebnom poglavlju način upisa u Evidenciju vjerskih zajednica.

### 3.3. Ugovori između Vlade i ostalih vjerskih zajednica

Sklapanje ugovora s pojedinim vjerskim zajednicama spomenuti novodoneseni Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica iz 2002. u čl. 9. formulira tako što kaže da se *"pitanja od zajedničkog interesa za Republiku Hrvatsku ili neku ili više vjerskih zajednica mogu uređivati i ugovorom kojeg sklapaju Vlada Republike Hrvatske i vjerska zajednica"*. Za pripremu ugovora zadužena je Komisija Vlade Republike Hrvatske za odnose s vjerskim zajednicama.

U prethodnom tekstu valja primijetiti da je naglasak na riječima "mogu". Ugovori se dakle mogu, ali ne moraju sklopiti, što dakako rađa nezadovoljstvom pojedinih vjerskih zajednica koje bi željele sklopiti takve ugovore, dok Vlada za to za sada nije zainteresirana ili smatra da nisu zadovoljeni uvjeti da se to učini.

Neposredno nakon donošenja Zakona Vlada Republike Hrvatske, na temelju čl. 9 Zakona, sklopila je Ugovore o pitanjima od zajedničkog interesa:

- sa Srpskom pravoslavnom crkvom u Rep. Hrvatskoj 12. 12. 2002.
- s Islamskom zajednicom u RH 12. 12. 2002.

- s Evangelističkom crkvom u RH i Reformiranom kršćanskom crkvom u RH 18. 6. 2003.
- s Evandeoskom (Pentekostnom) crkvom u RH, Kršćanskom adventističkom crkvom u RH i Savezom baptističkih crkava u RH 4. 7. 2003.
- s Bugarskom pravoslavnom crkvom u RH, Hrvatskom starokatoličkom crkvom i Makedonskom pravoslavnom crkvom u RH 10. 10. 2003.

Opća značajka spomenutih ugovora je da reguliraju način obavještavanja Vlade RH o imenovanjima visokih vjerskih službenika koje vjerske zajednice samostalno imenuju, reguliraju održavanje vjerskog dogoja u predškolskim ustanovama i vjeronauka u školama, dušebrižništvo u vojsci i policiji te u bolnicama, zatvorima, kaznionicama i odgojnim zavodima, civilno priznanje braka sklopljenog pred ovlaštenim vjerskim službenikom, održavanje kulturne baštine u vlasništvu vjerskih zajednica te financijsku pomoć vjerskim zajednicama koja se dodjeljuje u visini dvije bruto osnovice za izračun plaće državnih službenika i namještenika, ovisno o broju vjerskih službenika.

#### 4. EVIDENCIJA I REGISTRACIJA VJERSKIH ZAJEDNICA

Posebno pitanje čini registracija vjerskih zajednica. Do donošenja Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica od 4. 7. 2002. prethodnim zakonom nije bila predviđena registracija vjerskih zajednica jer je taj zakon nije ni propisao. Vjerske zajednice nisu dobivale nikakav službeni dokument, rješenje nekoga nadležnog tijela o pravnoj osobnosti vjerskih zajednica ili njihovih organizacijskih oblika. Vjerske su zajednice, kao društvene tvorbe *sui generis* uređivale svoje unutarnje ustojstvo, pa su tako pravnu osobnost svoje zajednice i svojih organizacijskih oblika definirale svojim pravnim aktima (kanonskim kodeksima, ustavima, statutima i sl.). Te vjerske zajednice i njihovi organizacijski oblici imali su pravnu osobnost i u građanskopravnom smislu, iako nisu bile upisane u registar vjerskih zajednica, budući da taj nije ni postojao. Jedino tijelo kojem su se vjerske zajednice i njihovi organizacijski oblici prijavljivali bio je Državni zavod za statistiku, koji je na temelju prijave i pečata dodjeljivao vjerskim zajednicama i njihovim organizacijskim oblicima matični broj.

Nakon što je dakle donesen novi Zakon o pravnom položaju vjerskih zajednica, moglo se pristupiti procesu registracije vjerskih zajednica. Naime uvjet za stjecanje pravne osobnosti bio je da je vjerska zajednica "*upisana u*

*Evidenciju vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj" (čl. 1.). Nadalje, čl. 5. regulirano je da "vjerske zajednice koje djeluju kao pravne osobe u Republici Hrvatskoj na dan stupanja ovoga zakona upisuju se u Evidenciju podnošenjem prijave za upis". U st. 2. čl. 5. kaže se da "zajednice vjernika (dakle, ne vjerske zajednice!) koje na dan stupanja na snagu ovoga zakona ne djeluju kao vjerske zajednice ili koje će se osnovati nakon dana stupanja na snagu ovoga Zakona (novoosnovane vjerske zajednice), upisuju se u Evidenciju podnošenjem zahtjeva za upis. Zahtjev za upis u Evidenciju mogu podnijeti one zajednice vjernika koje su do dana podnošenja zahtjeva najmanje pet godina djelovale kao udruge s pravnom osobnošću" (dakle kao udruge odnosno društva građana).*

Evidenciju, prema čl. 6., st. 1. Zakona, *"vodi ministarstvo nadležno za poslove opće uprave"* - u vrijeme ustrojstva Evidencije to je bilo Ministarstvo pravosuđa, uprave i lokalne samouprave, dok je danas nadležno tijelo Središnji državni ured za upravu. Prema, st. 2. čl. 6., *"u Evidenciju, pored vjerskih zajednica mogu se upisati i njihovi organizacijski oblici za koje to zatraži vjerska zajednica, te zajednice vjerskih zajednica"*.

#### 4.1. Način upisa u Evidenciju

Evidencija vjerskih zajednica dalje je posebno razrađena člancima 20-29. Zakona. Evidencija vjerskih zajednica ustrojena je na temelju Pravilnika koji je donesen godine 9. 1. 2003. na temelju članka 26. stavka 1. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica.

Pravilnik u čl. 4. propisuje Sadržaj Evidencije vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj, u koju se upisuju sljedeći podaci:

1. evidencijski broj,
2. datum upisa,
3. naziv,
4. naziv vjerske zajednice čiji se organizacijski oblik upisuje u evidenciju,
5. adresa sjedišta (mjesto, ulica i kućni broj),
6. služba osobe ovlaštene za zastupanje,
7. brisanje iz evidencije.

Postojeće vjerske zajednice upisuju se u Evidenciju na temelju Prijave za upis vjerske zajednice u Evidenciju vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj, koju su one morale podnijeti u roku šest mjeseci od dana stupanja Zakona na snagu.

Novoosnovane vjerske zajednice upisuju se u Evidenciju na temelju Zahtjeva za upis vjerske zajednice u Evidenciju vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj, koji podnose kada zadovolje uvjete iz čl. 21. Zakona. Ti uvjeti sadržani su i čl. 7. Pravilnika, gdje se traži da novoosnovane vjerske zajednice uz obrazac zahtjeva za upis u Evidenciju prilože:

- obrazac iz kojeg je vidljivo da vjerska zajednica ima najmanje 500 vjernika,

- akt iz kojeg je vidljiv sadržaj i način očitovanja vjere, obavljanja vjerskih obreda, područje i način djelovanja vjerske zajednice,

- akt iz kojeg je vidljivo da je novoosnovana vjerska zajednica kao vjerska zajednica prije podnošenja zahtjeva bila upisana u registar udruga najmanje pet godina.

Evidencija je javna. Svaka zainteresirana osoba ima pravo uvida u Evidenciju i pravo prepisivanja podataka iz zbirki isprava i pomoćnih zbirki isprava uz obvezatnu nazočnost ovlaštene osobe zadužene za vođenje Evidencije.

#### 4.2. Neke posebnosti u vođenju Evidencije

U Evidenciji se nalazi 49 evidentiranih vjerskih zajednica no ne i Katolička crkva. Naime, Vlada RH je na temelju međudržavnog Ugovora o pravnim pitanjima sa Sv. Stolicom sklopila s Hrvatskim biskupskom konferencijom 12. 9. 2002. Protokol o načinu upisa pravnih osoba Katoličke crkve. Na temelju tog protokola Vlada je ustrojila pri Ministarstvu pravosuđa uprave i lokalne samouprave, sadašnjeg Središnjeg državnog ureda za upravu, Evidenciju pravnih osoba Katoličke crkve u Republici Hrvatskoj. Razlog tomu treba tražiti u tome što su biskupije Katoličke crkve u Hrvatskoj osnovane odgovarajućim pravnim aktima Svete Stolice, koja, je, uz ostalo, subjekt međunarodnog prava. Sjedište Katoličke crkve u Hrvatskoj nije u Zagrebu, nego u Rimu, pa su njezini organizacijski oblici (biskupije, župe i dr.) upisani u posebnu Evidenciju.

Nešto je drukčiji slučaj sa Srpskom pravoslavnom crkvom u Republici Hrvatskoj, čije je središnje upravno tijelo u Beogradu, u Republici Srbiji. Stoga su u Evidenciju vjerskih zajednica u Republici Hrvatskoj upisane samo eparhije, parohije i druga tijela Srpske pravoslavne crkve koja djeluju odnosno čije je sjedište u Republici Hrvatskoj. No za nju nije otvorena posebna evidencija jer Srpska pravoslavna crkva nije subjekt međunarodnog prava u statusu države.



U Republici Hrvatskoj djeluje i nekoliko neregistriranih vjerskih zajednica. Neke vjerske zajednice i ne žele biti registrirane. Nekim vjerskim skupinama koje su podnijele zahtjev za evidentiranje zahtjev je odbijen jer ne zadovoljavaju uvjete propisane navedenim čl. 7. Pravilnika o obrascima i načinu vođenja Evidencije vjerskih zajednica.

#### 4.3. Neki prigovori provedbi Zakona

Nakon donošenja Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica Prijava odnosno Zahtjev za registraciju u Evidenciji postala je nužan uvjet da vjerska zajednica može ostvarivati prava iz Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica odnosno drugih zakona, među ostalim da može predložiti Vladi sklapanje Ugovora o pitanjima od zajedničkog interesa, koji Vlada može, ali ne mora prihvatiti. Neke novoosnovane vjerske zajednice smatraju da su diskriminirane odredbama čl. 21. Zakona, odnosno čl. 7. Pravilnika, jer ne mogu za sada zadovoljiti uvjete za upis u Evidenciju, budući da nemaju 500 registriranih vjernika i/ili da nisu bile upisane u registar udruga najmanje 5 godina.

Jednako tako javili su se prijepori u vezi s mogućnošću sklapanja Ugovora o pitanjima od zajedničkog interesa između Vlade i neke vjerske zajednice, pa je zbog toga Vlada Republike Hrvatske 23. 12. 2004. donijela Zaključak, u kojemu stoji da:

*"1. Za sklapanje ugovora o pitanjima od zajedničkog interesa za Republiku Hrvatsku i neku ili više vjerskih zajednica, koji sklapa Vlada Republike Hrvatske i vjerska zajednica, potrebno je da jedna ili više vjerskih zajednica koje bi sklopile ugovor, ispunjavaju jedan od dva uvjeta:*

*- da su djelovale na području Republike Hrvatske na dan 6. travnja 1941. godine i nastavile svoje djelovanje u kontinuitetu i pravnoj slijednosti, te da broj vjernika prelazi brojku od šest tisuća, prema zadnjem popisu stanovništva,*

*- da je povijesna vjerska zajednica europskog kulturnog kruga (Katolička crkva, Pravoslavna crkva, Evangelička crkva u Republici Hrvatskoj, Reformirana kršćanska crkva u Hrvatskoj, Islamska zajednica u Hrvatskoj, Židovska zajednica u Republici Hrvatskoj).*

*2. Crkva ili vjerska zajednica koja se izdvoji ili se izdvojila iz crkve ili vjerske zajednice smatra se novom crkvom odnosno vjerskom zajednicom, a početak njezinog djelovanja smatra se danom izdvajanja, odnosno osnivanja."*

Taj zaključak Vlade bio je predmet Ustavne tužbe nekoliko vjerskih zajednica, ali je Ustavni sud tužbu odbacio, proglašivši se nenadležnim.

#### 4. ZAKLJUČAK

Zaključno, iz navedenoga se vidi da u Republici Hrvatskoj postoji nekoliko pravnih formi odnosa između države i vjerskih zajednica:

- Katolička crkva (Rimokatolička i Grkokatolička) ima položaj reguliran međudržavnim ugovorima. Ustrojena je posebna Evidencija za Katoličku crkvu i njezine organizacijske oblike.
- Srpska pravoslavna crkva u Hrvatskoj, koja nije upisana u Evidenciju vjerskih zajednica kao cjelovita vjerska zajednica, nego su upisani njezini organizacijski oblici, i to na temelju čl. 2. Ugovora Vlade RH i SPC-a u RH, kojim se potvrđuje da je SPC u Hrvatskoj imala pravnu osobnost i prije stupanja na snagu Zakona, dok Episkopski savjet odnosno svaka pojedina episkopija obavještava ministarstvo nadležno za poslove opće uprave radi upisa ustrojstvenih oblika SPC-a u Hrvatskoj u Evidenciju u skladu sa Zakonom.
- Ostale vjerske zajednice koje su sklopile Ugovor s Vladom RH. One također obavještavaju ministarstvo nadležno za poslove opće uprave radi upisa svojih ustrojstvenih oblika u Republici Hrvatskoj u Evidenciju u skladu sa Zakonom.
- Registrirane vjerske zajednice (upisane u Evidenciju) s kojima Vlada RH do sada nije sklopila Ugovor.
- Neregistrirane vjerske zajednice.

Do sada nijednoj vjerskoj zajednici u Republici Hrvatskoj nije zabranjen ili ograničen rad.

U osnovi, opća je ocjena da je vjerska sloboda na visokoj razini zaštićenosti. Vjerske zajednice slobodno djeluju, raspolažu svojom imovinom, osnivaju škole i ustanove. Osnovnim problemima smatraju se povrat nekad nacionalizirane imovine nekim vjerskim zajednicama (Katolička crkva, Srpska pravoslavna crkva, židovske zajednice i općine), brže dobivanje dozvola za gradnju vjerskih objekata i zaštita kulturne baštine u vlasništvu vjerskih zajednica.

Valja reći da vjerske zajednice uvelike pridonose toj ocjeni o visokom stupnju slobode djelovanja vjerskih zajednica i njihovoj zakonskoj zaštićenosti jer su ekumenski i međuvjerski odnosi dobro razvijeni, a međusobni susreti predstavnika vjerskih zajednica su česti. Sve to pridonosi da ekscesa na vjerskoj osnovi u Hrvatskoj praktično nema. Sasvim je jasno da uvijek ima prostora za unapređenje međuvjerskih odnosno međukonfesionalnih odnosa kao i odnosa između države i vjerskih zajednica.